

Wykład pierwszy. Ogólny stan kultury współczesnej. Rozbicie i konflikt w życiu i świadomości. Brak zasady bezwzględnej i porządkującej. Socjalizm i pozytywizm. Ich oddziaływanie i pozorne znaczenie. Religia jako jedyna sfera tego, co bezwzględne. Rzymski katolicyzm, prawda jego dążeń i fałsz jego rzeczywistości. Religijne powołanie Rosji. Ogólny sens religii. Pojęcie prawdziwej religii jako religii wszechjednoczącej (*всецелой*) i jej stosunek do wszystkich cząstkowych dziedzin ludzkiego życia i świadomości.

Wykład Drugi. Zasada Boska w człowieku. Ludzkie *Ja*, jego znaczenie bezwzględne i jego marność (*ничтожество*). Wolność i konieczność. Natura stworzona (*природа*) człowieka – wewnętrzna i zewnętrzna. Postulowana treść, istota (*сущность*), lub idea, życia ludzkiego. Zmieszanie tej treści z naturą zewnętrzną i wewnętrzną. Religie naturalne (mitologia).

Wykład Trzeci. Świadomość wyższości ludzkiego *Ja* wobec istniejącej przyrody i bogów naturalnych. Pierwsze systematyczne wyrażenie tej świadomości w teozofii i filozofii indyjskiej. Negacja wszelkiego danego bytu jako pozornego. Świat

¹ Program ten niemal na pewno jest autorstwa Sołowjowa i ukazał się – aczkolwiek z opóźnieniem, kiedy Wykłady już trwały – w piśmie „Православное обозрение” (w lutym 1878 roku) jako element szerszej zapowiedzi. Program wydrukowany został także – i to wcześniej – w piśmie „Церковный вестник” (28 stycznia 1878, nr. 4) i zapewne również w innych periodykach. Wszyscy niemal wydawcy *Wykładów o Bogoczołwieczeństwie* dołączają ten Program jako dodatek do tekstu zasadniczego (przyp. tłum.).

jako fałsz, zło i cierpienie. Negatywne określenie treści bezwzględnej jako nirwany. Ogólne znaczenie buddyjskiego nihilizmu dla świadomości religijnej.

Wykład Czwarty. Określenie treści bezwzględnej jako królestwa idei. Platonizm. Bóg jako idea wszechcałości lub idealne wszystko.

Wykład Piąty. Bóg jako bezwzględna jedność albo Istnienie (Сущиуи) (czyste Ja). Religia prawa i proroków.

Wykład Szósty. Stosunek Boga jako podmiotu, albo istnienia, do bożej treści, albo istoty. Objasnienie psychologiczne tego stosunku. Konieczność troistości osób w jednym Bogu. Nauka Filona o słowie (Logos) i neoplatoników o trzech hipostazach.

Wykład Siódmy. Bóg jako istota całościowa (konkretna), albo jako jedno i wszystko. Bogoczłowiek (mesjasz albo Chrystus), „w którym mieszka wszystka zupełność Boga cielesnie”. Chrystus jako słowo i mądrość (Logos i Sofia). Boski albo niebiański (wieczny) świat. Jego główne sfery.

Wykład Ósmy. Człowiek jako kres boskiego i początek naturalnego świata. Dwoistość płciowa. Człowiek i ludzkość. Upadek w grzech.

Wykład Dziewiąty. Objasnienie podstawowych form i elementów świata naturalnego. Przestrzeń i czas, materia i ruch. Trzy główne siły procesu światowego.

Wykład Dziesiąty. Osobowe wcielenie Chrystusa. Odkupienie człowieka naturalnego poprzez zjednoczenie go z człowiekiem boskim.

Wykład Jedenasty. Kościół jako organizm bogoczłowieczy albo Ciało Chrystusowe. Kościół widzialny i niewidzialny. Wzrastanie człowieka „do pełni Chrystusowej dojrzałości”.

Wykład Dwunasty. Drugie przyjscie Chrystusa i zmartwychwstanie umarłych (zbawienie albo odrodzenie świata naturalnego). Królestwo Ducha Świętego i pełne objawienie Bogoczłowieczeństwa.